

POLSKO

Poľská republika

Rozloha: 312 677 km²

Obyvateľstvo (1991): 38 220 000

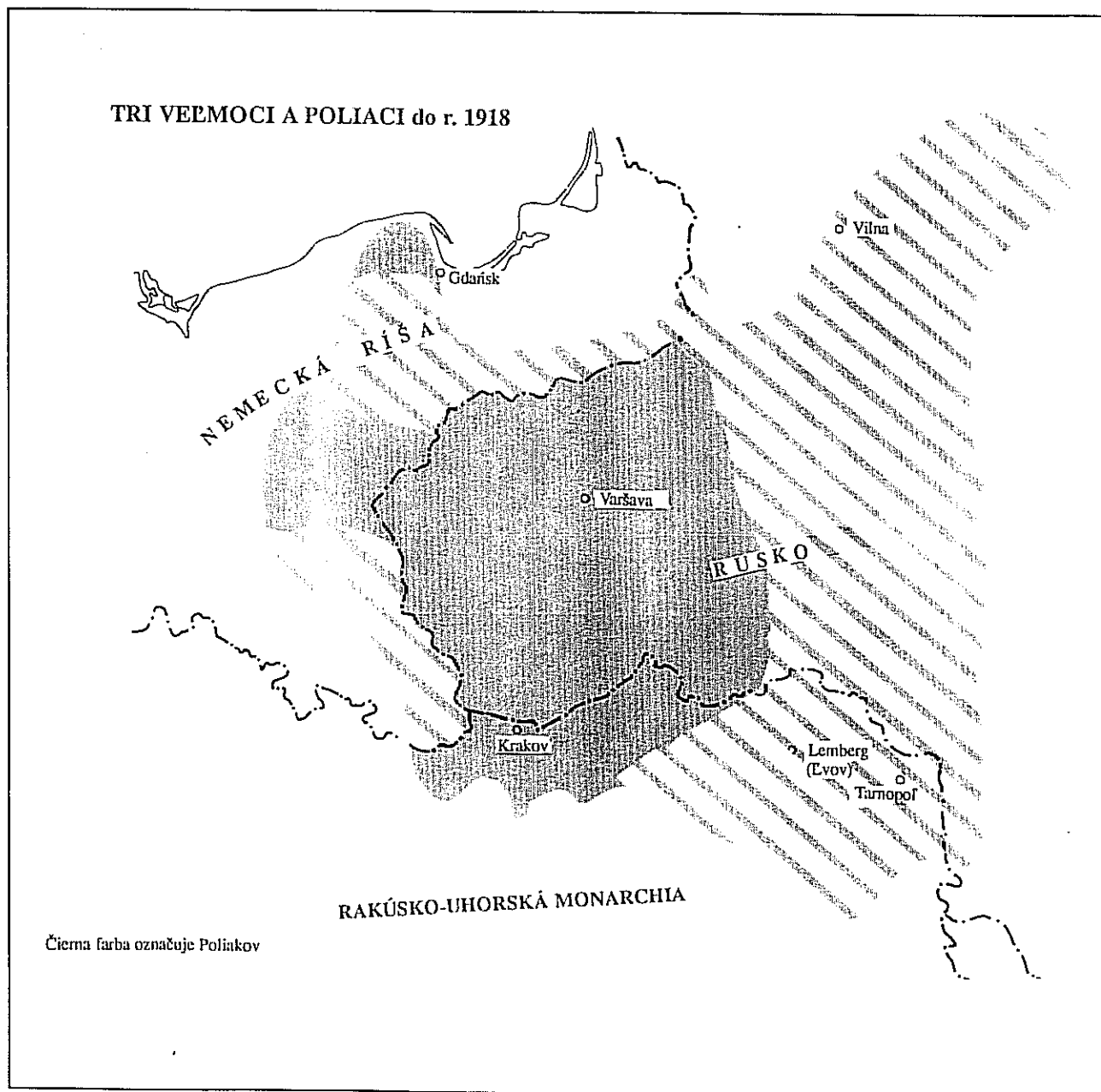
Menšiny nemecká, ukrajinská, bieloruská, cigánska, rusínska, litovská, slovenská, grécka, tatárska

1. ÚZEMIE ŠTÁTU, HRANICE

Mierové dohody z roku 1919 reštálovali samostatný poľský štát. Poľské kráľovstvo v rannom novoveku pri troch príležitostiach — známym spôsobom — rozdelili, — naposledy v roku 1795. Nezávislý poľský štát pri

vytváraní svojich definitívnych hraníc sa snažil o reštáláciu stavu pre neho najvýhodnejšieho, spred rozdelenia v roku 1772. Poľsko po I. svetovej vojne získalo územia z rozpadnutej Rakúsko-uhorskej monarchie (západný a východný Halič), od Ruska (časť Ukrajiny, Bielorusko, Polesie a Volhýniu), od Nemecka (západné Prusko a Poznaň, ako aj horné Sliezko), od Čiech (časť Tešínska a územie okolo Olše), od Litvy (Vilnius a jeho okolie). Staré územie Poľska bolo jedným z národnostne najpestrejších štátov Európy. Národnosti pripojené k Poľsku ďalej zvyšovali podiel pomer obrovského počtu národností v rámci celkového počtu obyvateľstva. Na území nového štátu žilo 3,9 miliónov Ukrajincov, 1 milión Bielorusov, 2,1 milióna Židov, ako aj 1 milión Nemcov k pomeru 18,8 miliónov (69%) Poľiakov.

Vo versailleskej mierovej dohode veľmoci zaviazali Poľsko, aby menšinám na jeho území zabezpečilo príslušné práva. Poľská republika do svojej novej ústavy práva a ochranu menšín aj zahrnula. (Štatistické údaje týkajúce sa menšín však neodrážajú skutočný stav.

ETNICKÉ A JAZYKOVÉ ZLOŽENIE OBYVATELSTVA POLSKA

Národnosť	1921*	1931**	1946**	1956***	1958***	1961***	1975***	1990
Poliaci	18 814 239 69,2%	21 993 444 68,9%	20 520 200 85,8%	27 240 000 99,0%	26 887 000 94,2%	29 342 000 98,5%	33 142 000 97,9%	-37 720 000 98,7%
Ukrajinci	3 898 431 14,3%	3 221 975 ¹ 10,1%	—	150 000 0,5%	200 000 0,7%	180 000 0,6%	—	-230 000 0,6%
Židia	2 110 448 7,8%	2 732 573 ² 8,6%	—	45 000 0,2%	60 000 0,2%	31 000 0,1%	—	—
Bielorusi	1 060 237 3,9%	989 852 3,1%	—	—	120 000 0,4%	165 000 0,6%	—	-190 000 0,5%
Nemci	1 059 294	740 992 2,3%	2 288 300 9,6%	65 000 0,2%	950 000 ⁵ 3,3%	3 000 0,1%	284 000 0,8%	—
Litovci	68 667 0,3%	83 116 0,3%	—	—	10 000 0,0%	10 000 0,1%	—	—
Rusi	56 239 0,2%	138 713 0,4%	—	—	150 000 0,5%	19 000 0,1%	—	—
Česi a Slováci	30 629 0,1%	38 097 0,1%	—	20 000 ⁴ 0,0%	100 000 0,3%	23 000 0,1%	—	—
Iné (Tatari, Karaiti, Arménci)	78 634 0,3%	11 119 0,0%	399 600 1,7%	—	60 000 0,2%	10 000 0,0%	420 000 1,2%	-80 000 0,2%
Bez určenia	13 000 0,0%	39 169 0,1%	417 400 ³ 1,7%	—	—	—	—	—
"Tutejszy"	—	707 088 2,2%	—	—	—	—	—	—
Rómovia	—	—	—	30 000 0,1%	—	12 000 0,0%	—	—
Mimo súpisu	—	—	304 300 1,3%	—	—	—	—	—
Spolu	27 189 818	30 696 138	23 929 800	27 550 000	28 537 000	29 795 000	33 846 000	-38 220 000

* Podľa iných výpočtov počet Ukrajincov, Židov, Bielorusov a Nemcov bol väčší, teda: 4-5 až 6 miliónov Ukrajincov, (19,2%), 3 202 389 (8,0%) Židov, nízky počet Bielorusov vysvetľuje fakt, že katolíci z ich radov boli pripočítaní k Poliakom; ich percentuálny pomer v rámci obyvateľstva dosiahol 4%. Podľa odhadu počet Nemcov dosiahol 1,7 milióna (3%).

** Súhrnný počet obyvateľstva na základe materinského jazyka podľa iných údajov: 32 133 000 al. 32 107 191

*** Údaje získané odhadom

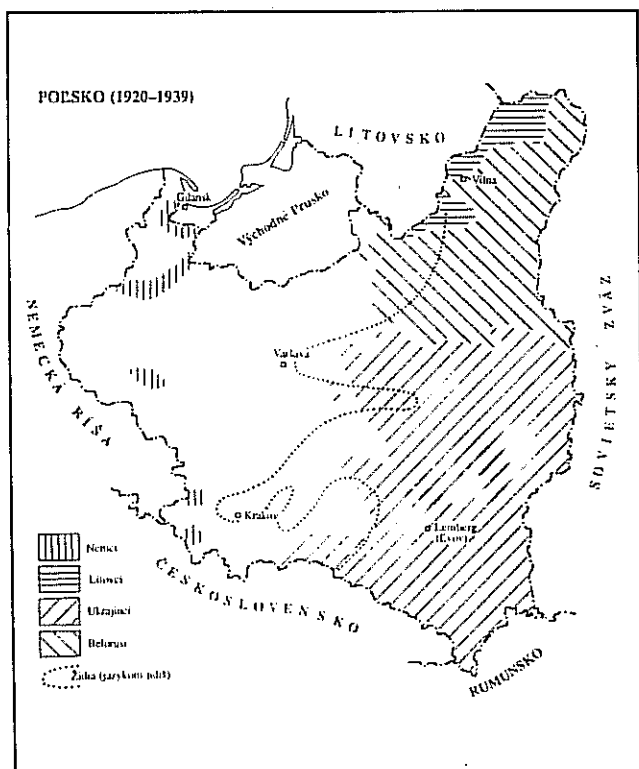
1 K Ukrajincom treba pripočítať 1 219 047 Rusínov (3,8%). Celkový počet Ukrajincov a ich pomer v rámci obyvateľstva je teda: 4 441 622 (13,9%).

2 Z toho hovorilo 2 489 034 ľudí jazykom jidiš, 243 539 ľudí hebrejsky.

3 Osoby podliehajúce verifikácii

4 Iba Slováci

5 Z toho tzv. autochtónni: 850 000

Ich pomer bol ďaleko vyšší, než poľské štatistiky vykazovali a ktoré my tu uvádzame.) Poľsko sa ďalej dohadovalo so svojimi novými susedmi: požadovalo nové územia z horného Sliezska, východného a západného Pruska, ďalej sa zaplietlo do vojny s Ukrajinou, resp. s Rusmi.

Po rozpade Československa siahlo Poľsko na sporné české územia — s vedomím Nemecka — z roku 1920. Po vypuknutí II. svetovej vojny Poľsko potom v septembri 1939 známym spôsobom rozdelili medzi Nemeckom a Sovietskym zväzom, niekoľko obcí sa ušlo aj Slovensku.

Mierové dohody uzatvárajúce II. svetovú vojnu poriadne zmenili hranice Poľska. A tým sa zmenili aj jeho etnické vzťahy. Východné územia Bieloruska a Litvy takmer celé pripadli Sovietskemu zväzu (180 tisíc km²), pritom ho na úkor Nemecka odškodnili: na západe, resp. na severe integrovaním východného Pruska a Gdaňska získalo 103 tisíc km². V dôsledku nového územného usporiadania okolo 3 miliónov Poliakov sa ocitlo v Sovietskom zväze (deportovaní a vojnoví zajatci medzi februárom 1940 a júnom 1941). Na území nového Poľska pritom žilo približne 9 miliónov Nemcov (podľa niektorých — prehnane — 10,5 milióna). (Presné údaje nie sú k dispozícii.) (Väčšina z nich pochádzala z presídľovacej akcie z obdobia 1939–1944, keď sa sem dostali predovšetkým z vnútrozemia Nemecka v rámci akcie vyhlásenej v roku 1942, tzv. „Gesamtssiedlungsplan“, na „niekdajšie“ nemecké územie, ale teraz po roku 1945, už na poľské výsočné územie.) Z týchto 9 miliónov (resp. 10,5 mil.) v dôsledku pro-

tinemeckých akcií sa do februára 1946 približne zachovalo 2,3 mil. osôb. Čiže z početnejších menšín v Poľsku žili iba Nemci. (Pomer Poliakov vtedy bol 85,6%.) Počet Poliakov podľa súčasných poľských štatistík z roku 1990 je 98,7%, čiže výsledkom 70 ročného vývoja sa z mnohonárodnostného Poľska stal „národný“ štát.

II. MENŠINOVÁ POLITIKA

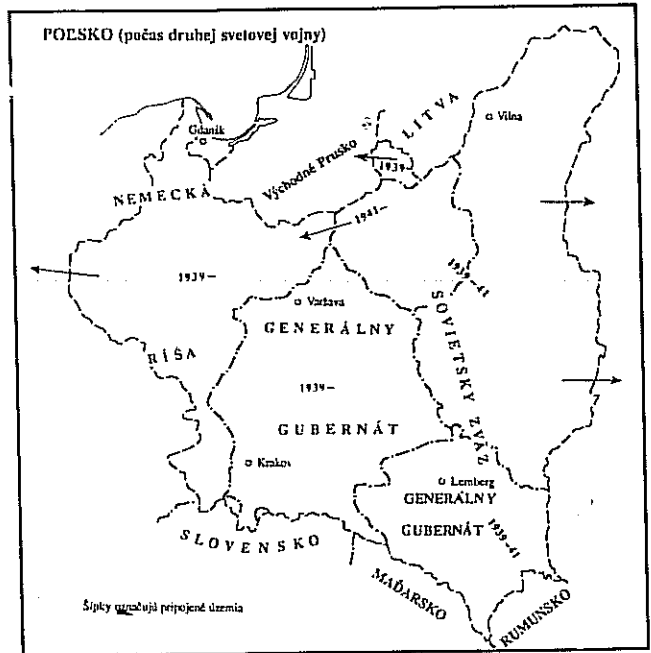
Medzinárodné predpisy ochrany menšín Poľsko v roku 1920 prijalo, a do ústavy z roku 1921 ich zakotvilo. Tým sa zaručovala pred zákonom rovnoprávnosť, ako aj určité kolektívne práva (organizovanie spolkov, komunít, základné školstvo). Zmluva o ochrane menšín má osobitné nariadenia týkajúce sa práv poľských Židov (sviatok sabatu, otázky školstva). Ochrana menšín v Poľsku má osobitnú zásluhu na tom, že vyslovila ochranu majetku (pozemkové reformy po roku 1920 v Rumunsku, Československu a Južoslávii ťažko doliehali na nemeckú a maďarsku menšinu. Aj druhá poľská ústava zaručovala tieto práva z apríla 1935. Ústava republiky z roku 1947 a ľudovodemokratickej republiky z roku 1952 (69. odstavec) v princípe zaručovala tzv. národnostné práva, ale ich už detailne neuvádzala ako ústava z roku 1921. Poľská ústava z roku 1990 hovorí o menšinách tiež iba všeobecne.

Poľská menšinová politika po roku 1920 nariadenia ochrany menšín dodržiavala iba čiastočne. Menšiny predložili medzi obdobím 1920–1931 247 petícií k Spoločnosti národov (Nemci 104, Ukrajinci 85, Židia 33, Litevci 19, Bielorusi 6). Spoločenstvo národov nemalo nijaké postriedky na uplatnenie petícií, ba vo väčšine prípadov krivdy menšín aj zamietlo.

Sejm odhlasoval (1922) pre východný Halič autonómiu, ktorá nikdy nevstúpila do platnosti. Vlády si priznali, že sa usilujú o vytvorenie etnicky homogénneho Poľska. Kultúrnu autonómiu Nemcov nejaky čas tolerovali, nechali im školy v nemeckom jazyku, ba i dve fakulty na univerzite. Ale od roku 1924 počet nemeckých základných škôl postupne znižovali (o jednu tretinu), a nemeckých roľníkov nútili vzdať sa svojich pozemkov a bydliska (približne 500 tisíc hektárov pôdy sa dostalo do poľských rúk).

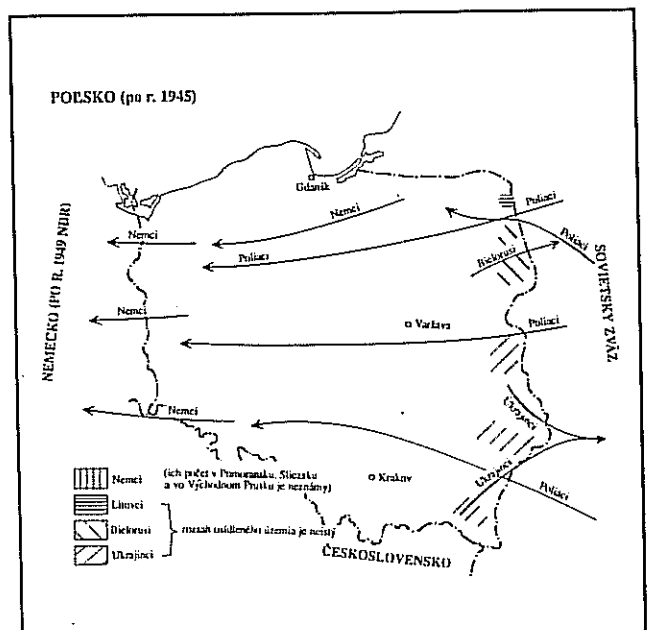
V dôsledku narastajúceho politického tlaku národno-socialistického Nemecka poľské úrady zvyšovali protinemecké opatrenia: bojkotovali sa obchody Nemcov, zrušili alebo prepustili ich zo zamestnania, počet nemeckých študentov na univerzitách obmedzovali. Poľsko v septembri 1934 odsúdilo pre neho ťaživé nariadenia versailleskej mierovej zmluvy. Silnejúci antisemitizmus v 30. rokoch mal za následok protesty a masovú emigráciu Židov, a s ostatnými národnosťami — najmä Ukrajincami — došlo k prudkým zrážkam. V dôsledku antisemitskej vlny v r. 1938 zavádzajú na vyšších stupňoch školstva bol v roku 1921 ešte 24,5%, medzi rokmi 1938–39 to kleslo na 8,2%.) V posluchárňach univerzít židovských poslucháčov oddelili do tzv. „gettolavíc“.

Kultúrne spolky po roku 1922 v živote každej menšiny ponechali. Proti Ukrajincom od začiatku vystupovali agresívnejšie: školský zákon z 31. júla 1924 (lex Grabski) zachoval iba dvojjazyčné školy, počet ukrajinských škôl z 2496 pred vojnou do roku 1928 klesol na 460 (v r. 1938 je to 452). Z dvadsiatich gymnázií pred vojnou ostalo päť. Ukrajincov nútili opúšťať svoje bydliská a pozemky, do ich domov, na ich pozemky presídľovali poľských invalidov zo svetovej vojny a miestnych Poliakov (približne 800 tisíc hektárov predtým ukrajinského majetku, rozparcelovali medzi

Poliakmi). Snažili sa zlikvidovať ukrajinskú ortodoxnú a unitárnu cirkev, viac než 500 kostolov im zobrali. Medzi 1930–1935 vypukla na území obývanom Ukrajincami občianska vojna, v ktorej sa Spoločenstvo národov postavilo na stranu poľskej vlády. V súvislosti s Bielorusmi sa uplatnila presne táto polonizačná politika. V dôsledku „pacifikačnej politiky“ (1924–1934) poľskej vlády uplatňovanej voči nim (1928) boli rozpustené ich organizácie pod názvom „Hromada“; 56 ich vodcov postavili pred súd a väčšinu z nich uvrhli do koncentračného tábora v Bereze Kartuske. V rokoch 1935–1939 viedli kultúrno-náboženský boj proti bieloruskej ortodoxnej cirkvi.

Národno-socialistické Nemecko vytvorilo počas II. svetovej vojny na území Poľska dve administratívne centrá: v severnom a západnom Poľsku (Gdaňsk, Poznaň a horné Sliezsko), ako aj tzv. Generalgouvernement Polen v okolí Varšavy, Lublinu, Krakova. Prib-

ližne 1 milión Poliakov z týchto území vyhnali, okolo jeden a pol milióna Poliakov odvliekli na nútené práce do Nemecka. Na miesta vyštváňých a odvečených presídlili Nemcov z Nemecka, z krajín východnej a juhovýchodnej Európy, Nemcov presídlili aj zo Sovietskeho zväzu, predovšetkým na územie Generalgouvernementu (čiastočne v zmysle sovietsko-nemeckých dohôd). Ukrajinci a Bielorusi očakávali od nemeckých okupantov priaznivejšie politické zaobchádzanie. Nejaké výsady zo začiatku aj získali: ukrajinská unitárna cirkev dostala autonómiu (1939–1941) v miestnych administratívnych orgánoch popri nemeckých vojenských úradoch Ukrajinci zastupovali civilnú správu. Avšak nemecká vláda energicky vystúpila proti Ukrajincom, keď Organizácia ukrajinských nacionalistov (OUN) v Krakove založila Ukrajinský národný výbor a 30. júna 1941 vyhlásila v Lvove suverénny ukrajinský štát (pod vedením Stepana Banderu). Banderu a jeho druhov zatkli, miesto ukrajinských vodcov vo verejnej správe prevzali nemeckí vojaci. Na rozpustenie ukrajinskej divízie „Holičina“ bojujúcej vo vojne ako satelit nemeckej armády vydal Hitler v r. 1945 osobný rozkaz.

Etnický profil Poľska sa po vojne značne zmenil: medzi príčinami na prvom mieste treba spomenúť úžasnú stratu ľudí počas vojny, ďalej stratu obyvateľstva na území pripojenom k Sovietskemu zväzu, repatriáciu Poliakov zo Západu, respektíve repatriáciu do Sovietskeho zväzu, a masové vyhánania Nepoliakov z Poľska.

Poľské vlády po r. 1945 podobne ako ostatné stredoeurópske krajiny uskutočňujú vysídľovanie Nemcov. (O tom, že koľko Nemcov odvliekli Sovieti nemáme presné údaje.) V r. 1945 Nemcov pozbavili štátneho občianstva, ba nejaký čas museli nosiť diskriminačné znamenie. V r. 1946 kolektívnu vinu Nemcov deklarovali dekrétom. Žrušili ho až v júli 1950. Vysídľovanie Ukrajincov z územia krajiny do Sovietskeho zväzu (približne 800 tisíc osôb), respektíve repatriáciu Poliakov, ktorí sa ocitli v Sovietskom zväze upravovala zmluva z roku 1946. S určitou časťou nemeckej autochtónnej menšiny v Poľsku, čiže so starousadlíkmi žijúcimi na území Poľska pred rokom 1939 poľská vláda zaobchádzala diferencovane. Väčšinu z nich verifikovali (potvrdili).

Medzi štátom a Ukrajinou oslobodzujúcou armádou v Poľsku (UPA) v rokoch 1944–1950 vypukla regulerná občianska vojna. Poľská vláda dostala pomoc z Československa a zo Sovietskeho zväzu, tak sa im podarilo poraziť ukrajinský odboj. Počas občianskej vojny približne 160 tisíc Ukrajincov násilne presídlili z východnej oblasti na západopoľské územie niekdajšej nemeckej väčšiny.

Medzi NSR a Poľskom sa v rokoch 1960–1980 viedol spor o tom, že sa v Poľsku popiera existencia menšín (predovšetkým nemeckej). Príznačný je postoj poľskej komunistickej strany z roku 1987: „Nemecká menšina v rámci súčasných poľských hraníc prestala jestvovať.“

Dnešné Poľsko je v princípe homogénnym štátom. *Otázka menšín v krajine prežíva skôr ako historická precitlivosť.* Menšiny — ako zvyčajne v každom mladom stredoeurópskom štáte — sa nepokladali za menšiny, ale za domácich predstaviteľov nebezpečných susedov. Nie sú organickou súčasťou štátu, nie sú štátotvornými, no sú nepriateľmi štátu. Menšinový zákon neexistuje, s menšinami súvisiace úradné opatrenia sa regulujú právnymi predpismi na úrovni rôznych ministerstiev a ministerskej rady. Takáto menšinová politika sa uplatňovala v Poľsku — aj keď v rôznych modifikáciách — od roku 1920 až do roku 1980.

III. MENŠINY

Presné údaje o menšinách v dnešnom Poľsku nemáme. Je charakteristické, že podľa odhadu z r. 1990 v krajine okrem Poliakov žije 230 tisíc Ukrajincov, 190 tisíc Bielorusov a 80 tisíc „iných“ menšín. Ani slovom sa nezmiňujú o Nemcoch, Litovcoch a Židoch, ba aj skoršie údaje sú úplne nespoľahlivé. Napr. sociologický výskum z roku 1961 spomína 3000 Nemcov, táto cifra potom náhle vyskočí na 140 tisíc (1965). Zahraničné prieskumy spomínajú 500 tisíc až 1 milión osôb. Preto s údajmi, ktoré sú k dispozícii z poľských a zahraničných príručiek, treba narábať veľmi opatrne.

Nemci

Počet Nemcov — 1 milión osôb — z roku 1921 sa v dôsledku viacnásobnej vystahovaleckej vlny v roku 1931 zredukoval na 741 tisíc osôb. Do roku 1939 však už opäť prekročil 1 milión. Počas II. svetovej vojny (v období medzi októbrom 1939 a májom 1944) najmä na základe už spomínaného, na celú východnú Európu vplývajúceho „Gesamtssiedlungsplanu“ vyhláseného r. 1942 okolo 7-8 miliónov Nemcov presídlili do Poľska zo západných oblastí na jednej strane, na strane druhej z juhovýchodoeurópskych štátov (viac než 800 tisíc osôb). Poľská vláda po skončení vojny — v súlade s mierovými dohodami — nariadila vysídlenie Nemcov. Už roku 1940 pokladala londýnska emigračná vláda za nepredstaviteľné povojnové spolužitie s nemeckou menšinou. Dočasná vláda z januára 1944 tiež zaujala stanovisko „odstránenia“ Nemcov, čiže na severe a východe každý Nemec musí opustiť Poľsko (augustový program z roku 1944). Nariadenie vlády z roku 1945 kvalifikuje Nemcov ako nepriateľský živel. Vysídlenie po vojne sa dotýkalo približne 3,5 milióna obyvateľov, ktorí bojovali na území Poľska. (Ostatní utiekli spolu s ustupujúcou nemeckou armádou na západonemecké územie.) 13. septembra 1946 ich pozbavili štátnej príslušnosti. V r. 1946–1949 sa v priebehu vysídľovania určilo 1,5 milióna Nemcov na presídlenie do anglickej okupačnej zóny, do sovietskej zóny okolo 2 miliónov. Za poľské hranice sa do konca roku 1949 dostalo 2 milióny 275 tisíc, ďalej z Gdaňska 380 tisíc nemeckých občanov (február–december 1946: 1 616 555 osôb, január–apríl 1947: 65 822). (Vysídľovania inak pokračovali až do roku 1951.) Okolo 1,3 milióna Nemcov zomrelo počas evakuácie, útekov a vysídľovania. Počet autochtónnych a verifikovaných (potvrdených) Nemcov, ktorí ostali na území Poľska sa v roku 1959 pohyboval okolo 900 tisíc — 1 milión —, z nich prevažná väčšina žila v hornom Sliezku a v okolí Mazúrskych jazier.

Oficiálne poľské údaje v rokoch 1960–1970 hovoria o niekoľkých tisícoch nemeckej menšiny, ktoré popierajú poľské výskumy posledných rokov. Je charakteristické, že medzi 1. februárom 1955 a decembrom 1970 sa 368 824 Nemcov presídlilo do Nemecka. V priebehu 70. rokov sa tento počet zvýšil o 185–190 tisíc. V rámci parlamentných volieb v roku 1990 zvolili viacerých poslancov z nemeckej menšiny. (Nakoľko Nemci medzi poľskými obyvateľmi narážali na tradičnú nenávisť a odsudzovanie, Nemci, ktorí zostali, neuvádzali svoj nemecký pôvod ani pre oficiálne výskumy.)

Ukrajinci

Vo východných oblastiach Poľska žije približne 180–200 tisíc Ukrajincov. Po roku 1958 zrušili zákon, ktorý hovoril o zhabaní majetku a vysídlení Ukrajincov. Iba niekoľkým desiatkam rodín sa podarilo dostať späť na svoje pôvodné bydliská. Zabezpečujú sa im základné

menšinové práva. V obciach s prevahou menšín je od r. 1958 ukrajinčina vyučovacím jazykom. Znovuoctvorenie unitárnych kostolov povolili na miestach, kde toto náboženstvo vyznáva viac než 1000 osôb. Vyučovanie v ukrajinskom jazyku opäť umožnili na základných školách, kde je viac než 200 osôb, ako aj činnosť dvoch ukrajinských vysokých škôl. Repatriácia a navrátenie pozemkov postupuje veľmi zdlhavo. Po roku 1956 vznikli ukrajinsko-rusínske kultúrne spolky. Spoločensko-kultúrny spolok Ukrajincov v Poľsku má niekoľko sto základných organizácií. Po roku 1958 sa umožnilo vystaňovanie do Sovietskeho zväzu, no toto právo využilo iba veľmi málo ľudí.

Bielorusi

Po usporiadaní hraníc v roku 1945 väčšinu Bielorusov a Litevcov pripojili k Sovietskemu zväzu. Podľa štatistických ukazovateľov z roku 1989 90% zo 190 tisíc Bielorusov žije v jedinej vojvodine, v Bialstoku. S poľským štátom sa nedostali do takej kontraverzie ako Ukrajinci. Majú kultúrnu autonómiu, ich jazykové a kultúrne spolky majú dosť vysokú úroveň. (Združenie bieloruskej spoločnosti a kultúry zastupuje 5500 osôb.) 2400 detí sa učí v 34 školách s bieloruskou materčinou. Na varšavskej univerzite pôsobí osobitná katedra bieloruského jazyka.

Rusíni (Lemkovia, Bojkovia)

V priebehu poľsko-ukrajinskej občianskej vojny nenávisť voči Ukrajincom postihovala aj ich. Na jar 1947 sa začali proti nim organizovať represálie pod krycím názvom tzv. „Akcje Wisła”. Mnohé z ich unitárnych (grécko-katolíckych) kostolov zbúrali; školskú autonómiu z predchádzajúceho obdobia zredukovali. Počet škôl v ich materinskom jazyku do r. 1961 z predchádzajúcich 17 klesol na 7. Ich počet môže byť okolo 30-35 tisíc.

Litevci

V roku 1931 ich bolo okolo 83 tisíc. Poľská menšinová politika ich ďaleko priaznivejšie posudzovala ako ostatné menšiny, hoci postupnej asimilácie litevskej menšiny ako cieľa sa nikdy nevzdala. Predpisovali to opatrenia, v dôsledku ktorých, celý rad škôl s litevským vyučovacím jazykom zavreli. Už aj medzi dvoma svetovými vojnami žili svoj nezávislý spolkový, kultúrny klubový život, vydávali časopisy, ktoré po obsadení krajiny Nemcami (1939) zlikvidovali. Po modifikácii hraníc roku 1945 ostal v Poľsku iba malý počet (10 000 tisíc Litevcov), tí však disponovali autonómiou a rozsiahlou kultúrou v materinskom jazyku.

Češi a Slováci

Situácia menšiny, odhadovanej na niekoľko desaťtisíc v porovnaní s ostatnými menšinami v čase „tvrdého zaobchádzania” sa v mnohom zhoršila (zatváranie škôl). (Evidujú 2 tisíc osôb českého a 20 tisíc osôb slovenského pôvodu.) Dnes sa ich situácia znormalizovala, disponujú základnými školami a jediným gymnázium, tlačou s úzkym dosahom.

Židia

Po roku 1919 žilo v Poľsku viac než 3 milióny Židov, ktorí tvorili viac než 20% svetového židovstva. 90% z

nich zlikvidoval holocaust. V Poľsku sa Židia — na rozdiel od nástupníckych štátov Rakúsko-uhorskej monarchie —, pokladali za národnosť. Koncom päťdesiatych rokov sa ich počet podľa štatistických údajov odhadoval na 45–60 tisíc osôb. Koncom 60. rokov kvôli novej vlne antisemitizmu sa počet vystaňovalcov značne zvýšil, počet Židov sa dnes odhaduje na 10 tisíc.

Kašubi

Ide o etnikum hovoriace poľským jazykom, ktoré od 13. storočia žije na území východného Pruska. Ich počet sa odhaduje na 200 tisíc.

Rusi

Je to menšina, ktorá žije najmä vo veľkých mestách východného a severného Poľska (19 tisíc osôb). Ich význam vzhľadom na pomerné zastúpenie počtom, je veľmi nepatrný.

Gréci

Medzi menšinami zaujímajú zvláštne postavenie, sú to Gréci a Macedónci, ktorí po občianskej vojne v Grécku roku 1946–1948 našli útočisko vo východnej Európe, tým aj v Poľsku. Poľsko prichýlilo približne 10 tisíc utečencov, ktorí si zachovali svoj jazyk, udržiavajú vlastné školy. Poľský štát — v porovnaní s ostatnými národnosťami — nemal za cieľ ich asimilovať alebo polonizovať. Zaobchádza sa s nimi ako s emigrantmi, nie ako s národnosťou, zabezpečili im založenie kultúrneho spolku.

Tatári

V 15. stor. usídlení Tatári tvoria skôr náboženskú, než etnickú menšinu. Medzi dvoma svetovými vojnami ich počet bol okolo 6 tisíc. Poľský štát ich kultúrnu činnosť podporoval. Situácia Tatárov islamského náboženstva sa za uplynulé štyri desaťročia zmenila: z východných oblastí ich presídlili do západného Poľska, ich mečety buď zatvorili alebo zbúrali. (V období rokov 1918–1939 bolo 17, v 70. rokoch už iba 2.) Uplatňuje sa voči nim vyslovená asimilačná politika. Síce existuje jedna muslimská organizácia so sídlom vo Varšave, ktorá z času na čas usporiada zhromaždenia, hlavne v otázkach náboženských, no pri ochrane identity tatárskeho etnika nezohráva vážnejšiu úlohu.

Cigáni

Počet Cigánov usadených na poľskom území od 16. stor. v súčasnosti odhadujú na 500 tisíc. Poľský štát rovnako ako iné stredoeurópske štáty, si nevie poradiť s ich právnym postavením.

IV. KONFLIKTY

Poľsko dnes — potom, čo veľký počet pôvodných nemeckých obyvateľov vysídľovaním, vojnou a zastráňovaním zlikvidovalo, respektíve ich menšinové vedomie zdeptalo; nakoľko Židov zlikvidoval holocaust a vyštval antisemitizmus; nakoľko Ukrajincov čiastočne aj s ich rodiskom pripojili k Sovietskemu zväzu, zčasti ich rozvrátili zbraňami; a keďže Poľská komunistická strana úspešne pokračovala v odnárodňovacej politike predchádzajúceho obdobia — už nemá etnické konflikty.